

INTRODUCERE

Bună dimineța, mici genii! Vă rog să vă așezați la locurile voastre și să faceți liniște. Zurbagiii, în prima bancă! Știți voi care sunteți.

Numele meu este Ken Jennings, dar îmi puteți spune „domnule profesor Jennings“ sau „domnule“ sau „Înțelepciunea Voastră“. Materia de astăzi este una fascinantă: miturile vechilor greci și romani. Iată de ce port acest veșmânt alb, simplu, numit „togă“, deși, ca să fiu sincer, mi-e puțin cam frig, mai ales când stau aici, lângă aerisire. Astăzi ne vom întoarce în timp cale de peste trei mii de ani, în Epoca Bronzului, când au luat naștere aceste mituri. Țelul călătoriei noastre este unul dintre puținele lucruri cu adevărat importante în viață: cunoașterea. O mulțime de cunoștințe despre tot soiul de lucruri extraordinare.

Partea frumoasă a cunoașterii este că ea e deschisă oricui. Pentru a fi niște mici genii nu trebuie decât să fiți zilnic atenți la chestiile ciudate care se petrec în jurul

vostru – și să fiți siguri că, în zilele noastre, lumea e plină ochi cu lucruri bizare. Iată de ce mottoul nostru secret este *Semper quaerens*. Asta înseamnă „Veșnic curios“.

Copii, toată lumea în picioare, duceți arătătorul drept la tâmplă și priviți acest portret al lui Albert Einstein. Acum vom rosti jurământul micului geniu.

Împreună cu toți tovarășii mei mici genii, jur solemn să pun mereu întrebări, să caut răspunsuri, să cercetez și să asimilez. Voi fi veșnic însetat de cunoaștere și îmi voi dedica descoperirile întregii umanități, iar curiozitățile pe care le voi afla nu le voi ține doar pentru mine, ci le voi împărtăși cu toți.

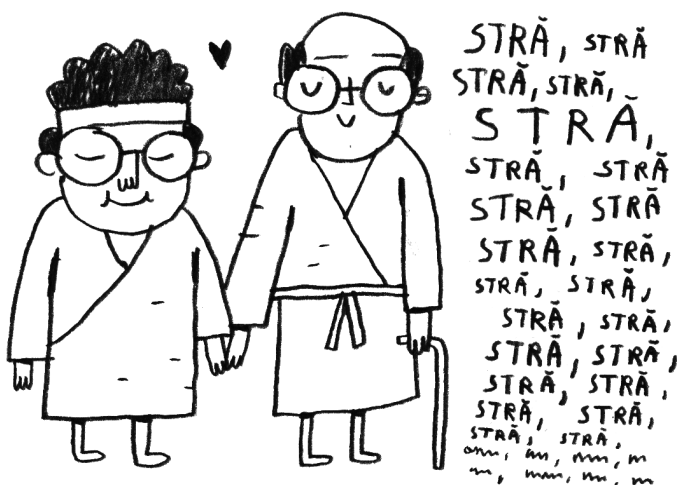
Să începem!

Cuvântul-cheie: Grecia

Zilnic uităm câte ceva. Azi-dimineață am văzut pe internet un filmuleț simpatic cu o pisică, dar când am încercat să i-l povestesc unui prieten am uitat, ca din senin, cum se termină. Nu-mi mai amintesc nici numele autorilor care au scris cărți de succes acum zece ani. Ce trebuie să știți voi despre miturile grecești este că aceste povești sunt așa de frumoase, încât omenirea le ține minte de peste *trei mii de ani*.

Trei mii de ani! Când au fost spuse prima oară, la masă în timpul unui banchet sau la căldura unui foc de tabără, hârtia încă nu fusese inventată, așa că nu au putut fi scrise. În întreaga lume nu trăiau, probabil, mai mult de patruzeci de milioane de oameni, adică aproximativ populația statului California. Doi dintre acei oa-

meni sunt stră-stră-stră-stră-... stră-străbunicii voștri.

Copiii de azi încă le mai plac legendele grecești, însă acestea nu sunt numai povești pentru cei mici – ele se regăsesc în viața noastră de zi cu zi. Ați auzit vreodată spunându-se despre cineva că are „atingerea lui Midas” sau „un călcâi al lui Ahile”? Dacă aceste expresii vi se par din altă lume, nu vă îngrijorați. Înseamnă că astăzi veți auzi, pentru prima dată, niște povești grozave.

Cei mai buni din Vest

Mitologia greacă este importantă și în ziua de astăzi, fiindcă Grecia Antică este leagănul civilizației occidentale. Iată o listă de lucruri inventate de greci pe care le mai

folosim și acum. (Vă rog să observați că aceste invenții au apărut și în alte părți ale lumii – în India, China, Orientul Mijlociu – aproximativ în aceeași perioadă.)

◦ **DEMOCRAȚIA**

◦ **UN ALFABET** cu vocale și consoane (până și cuvântul „alfabet” vine de la primele litere grecești, alfa și beta)

**A B Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ
Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω**

◦ **LOGICA**

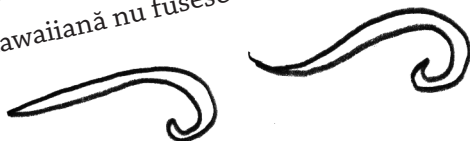
◦ **COMEDIA ȘI TRAGEDIA**

◦ **GEOMETRIA**

◦ **ENERGIA EOLIANĂ**

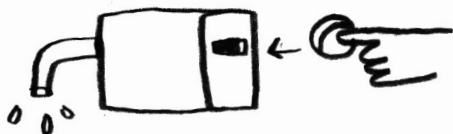

Nu-i rău pentru câteva mici orașe-stat fondate de păstori! Grecii au inventat chiar și pizza. Mă rog, oarecum. Una dintre gustările lor preferate era un strămoș al pizzei, numit *plakous*: o pâine nedospită gustoasă, peste care se presărau ierburi aromate, ceapă și usturoi. (Pizza hawaiiană nu fusese inventată încă.)

Cultul lui Heron

Cel mai mare inventator grec a fost Heron din Alexandria. Prin anul 40 î.Hr., el a inventat primul motor cu aburi din lume, dar nu și-a dat seama de potențialul mașinăriei, astfel că a folosit-o doar pe post de jucărie. Pentru templele grecești, Heron a inventat primele uși cu deschidere automată și chiar un distribuitor automat! (Introducând o monedă într-o fantă, credincioșii puteau cumpăra o anume cantitate de apă sfințită.)

Unele clădiri din Grecia Antică aveau dușuri și chiar încălzire centrală. Prin anul 600 î.Hr., grecii au săpat un tunel de peste un kilometru pe insula Stamos, pentru a aproviziona capitala cu apă. Iar exploratorul grec Piteas a navigat chiar până în Scandinavia!

Normal că învățații greci mai aveau și lipsuri. Până și tipi deștepți, precum Aristotel, credeau că Pământul este în centrul Universului și că inteligența umană își are sălașul în inimă. (Creierul,

PRIN 1960, OAMENII DE ȘTIINȚĂ AU DESCOPERIT CĂ UN DISPOZITIV DIN VREMEA VECHILOR GRECI, GĂSIT PE O EPAVĂ, ERA DE FAPT UN STRĂMOȘ AL COMPUTERULUI! ASTRONOMII ÎL CONSTRUISERĂ PENTRU A CALCULA CU AJUTORUL LUI POZIȚIA SOARELUI, A LUNII ȘI A PLANETELOR.

zicea el, are doar rolul de a răcori organismul.) Marele matematician grec Pitagora refuza să mănânce (sau chiar să se atingă de) fasole. El și adepții lui credeau că boabele de fasole au suflet!

Dar, în general, grecii au ajuns pe culmi ale cunoașterii științifice ce aveau să le rămână inaccesibile europenilor încă vreo două mii de ani.

Informații despre mituri

Pe lângă gândirea științifică, grecii mai erau înzestrați și cu harul de-a spune povești – despre zei și zeițe, despre eroi viteji și despre monștri înspăimântători.

Ceea ce numim noi civilizația greacă antică era, de fapt, o uriașă ciocnire a culturilor, o serie de migrații dinspre nord care s-au revărsat asupra civilizațiilor preistorice din insulele grecești. Fiecare trib migrator a adus cu sine propriile tradiții orale, iar mitologia greacă este rezultatul amestecului de povești din diferite surse.

Grecii erau politeiști, ceea ce înseamnă că ei credeau în mai mulți zei. Își venerau zeii aducând ofrande la altare de piatră. În curțile caselor exista câte un altar închinat unui zeu al gospodăriei. În sate sau orașe se înălțau temple mai spațioase, în care se aflau statuile diverselor zeități. Înainte de masă, fa-

milia aducea ca ofrandă zeitei Hestia, zeița vetrei, o bucată de carne arsă. Înainte să pornească într-o călătorie, grecii mergeau la un templu închinat lui Hermes, protectorul călătorilor, pentru a se ruga și a lăsa ca ofrandă un obiect votiv (o monedă sau o statueta) în crângul sacru al zeului.

Am descoperit dragostea

În 1970, un templu pierdut închinat zeiței Afrodita a fost descoperit de arheologi în Knidos, pe teritoriul de astăzi al Turciei. Afrodita era zeița dragostei, iar unul dintre solii ei era zeița curcubeului, Iris. În mod bizar, arheologul care a scos la iveală acest templu era o doamnă din înalta societate newyorkeză pe nume Iris Love!

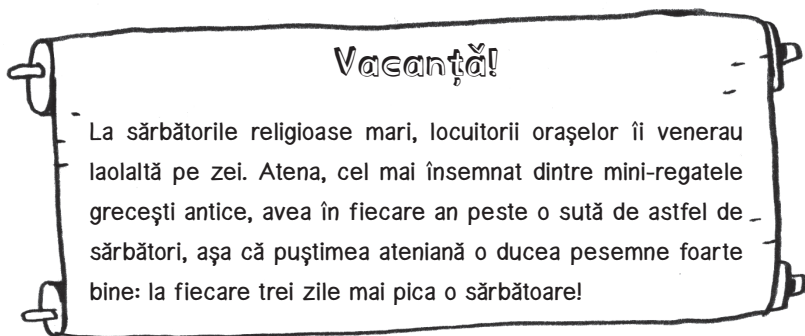
Când aveau nevoie de călăuzire din partea zeilor, grecii vizitau anumite temple și consultau oracole. Oracolele erau preoți sau (cel mai adesea) preotese care vorbeau cu glasul zeilor. La templul lui Apollo din Delfi, oracolul făcea profeții în a șaptea zi a fiecărei luni. Preoteasa mesteca frunze dintr-un dafin sacru și inhala vapori vulcanici. Intrând într-o stare de euforie, ea începea să rostească cuvinte și să scoată sunete ciudate, pe care preoții le traduceau pentru credincioși.

În legende, sfaturile date de oracol nu sunt ca prognozele meteorologice – ele sunt 100% exacte și se îndeplinesc, orice-ai face. De pildă, un oracol i-a prezis regelui Acrisios din Argos că, într-o bună zi, va fi ucis de nepotul său. În ciuda încercării de a-și abandona nepotul în largul mării, pruncul a trăit, a crescut și a ajuns marele erou Perseu. Peste mulți ani, pe când se întrecea într-un concurs athletic, Perseu a aruncat din greșeală discul în spectatori, omorându-și bunicul.

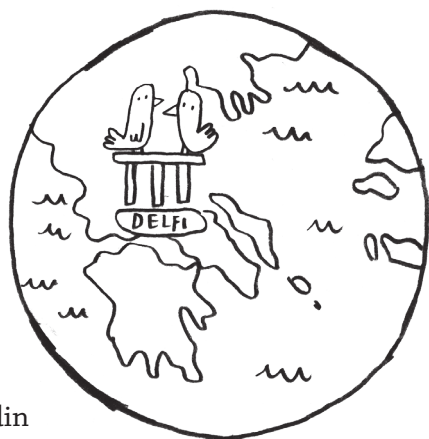
Odată, regele Cresus al Lidiei a întrebat oracolul din Delfi dacă e înțelept să plece la război împotriva perșilor. Oracolul i-a răspuns: „Dacă ataci Persia, vei distruge un mare imperiu.“ Cresus, încântat peste măsură, a pornit războiul, însă a suferit o înfrângere usturătoare. Imperiul pe care l-a distrus a fost chiar al lui!

Lumea greacă

Grecii credeau că ora-colul lui Apollo din Delfi era centrul lumii. Într-o legendă, Zeus a trimis doi vulturi în zbor din două colțuri opuse ale lumii, iar un bolovan uriaș din Delfi, numit *omfalos*, a marcat locul

unde s-au întâlnit păsările. În limba greacă, *omfalos* înseamnă „buric“, deci grecii considerau această piatră ca fiind buricul pământului! (Pământul suferea de hernie ombilicală.)

Mulți învățați greci, mai ales din epocile târzii, credeau că pământul este rotund, dar în mitologie pământul este înfățișat ca fiind un disc plat, împărțit în trei continente: Europa, Asia (Asia Mică și Orientul Apropiat) și Libia (Africa). Aceste țărâmuri

